

ganger tas han derfor til inntekt for synet at *vi ikke kan snakke om vitenskapelige fremskritt på tvers av paradigmer*. Er det rimelig?

Inkommensurabilitet: To ting (for eksempel teorier eller paradigmer) er inkommensurable dersom det ikke finnes noe nøytralt sammenligningsgrunnlag man kan vurdere dem ut fra.

9.4 Fremskrittsskepsis?

Kuhns teorier har hatt enorm innflytelse, og har ført til et utall tolkninger og anvendelser. Før vi svarer på spørsmålet i forrige avsnitt og tar for oss noen viktige innvendinger og presiseringer, kan det være greit å oppsummere noen innsikter.

For det første retter Kuhn oppmerksomheten mot kompleksiteten i vitenskapelig arbeid. Den enkle modellen HD-skjemaet legger opp til, kunne få en til å tenke at vitenskapelig aktivitet består i å anvende metoder for å teste hypoteser mot data. Men som Kuhn poengterer, kan ikke data løsrives fra konteksten forskningen foregår i: Observasjoner er teoriavhengige, og oppdagelseskonteksten påvirker begrunnelseskonteksten. Og for å forstå oppdagelseskonteksten må vi se på vitenskapshistorien, og den forteller om kriser og brudd der paradigmer bryter sammen og rekonfigureres gjennom mekanismer som går langt utover dem som reflekteres i prinsippene for testing av hypoteser.

For det andre utføres vitenskapelig arbeid av samfunn med en sosial struktur, og denne sosiale strukturen påvirker arbeidet. Kuhn tenker ikke bare på profesjonelle normer, som Mertons KUDOS-normer, men på viktigheten av konsensus, av «indoktrinering» av studenter til

å tenke på bestemte måter, av at teorier forsvares til tross for problematiske resultater, og av at det finnes relativt rigide skjemaer for å tolke og sortere data. Og disse forholdene er ikke svakheter ved vitenskapelige samfunn, ifølge Kuhn, men betingelser for vitenskapelige fremskritt.

Men noen ganger blir det hevdet at Kuhns ideer antyder at vitenskapelige funn til syvende og sist er *kontingente*, altså at vitenskapen kunne ha kommet frem til noe helt annet enn den gjorde, og at det ikke finnes noen nøytral, paradigmeuavhengig standard som kan brukes til å avgjøre om én konklusjon er bedre enn en annen. Noen ganger antydes det at vitenskapens teorier, til tross for deres suksess, bare er én fortelling blant mange, og ikke bør ha noen særskilt status. Og noen ganger blir Kuhns fremheving av sosiale strukturer brukt som konspirasjonsteorisk ammunisjon blant vitenskapsfornektere til å hevde at vitenskapsfolk kun går i flokk, og at det de forteller oss kun er innlegg i et maktspill.

Kuhn selv avviste **relativisme**, at hva som er korrekt, avhenger av paradigmet man arbeider under. Og han mente så visst at vitenskapelige resultater fortjener respekt. Men fremstillingen hans trekker noen ganger i litt forskjellige retninger, og det kan være verdt å forsøke å få noen av momentene litt bedre i fokus for å unngå å henfalle til vitenskapsfornekting eller relativisme.

Kan vi sammenligne på tvers av paradigmer?

En kilde til skepsis om vitenskapelige fremskritt var inkommensurabilitet mellom paradigmer: Fordi revolusjoner endrer standarder for relevans og evaluering, er det ikke alltid lett å